

## **МОВА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

**Анна ПОЛІЩУК**

*здобувачка фахової передвищої освіти економічного факультету,  
Відокремленого структурного підрозділу «Рівненського фахового  
коледжу Національного університету біоресурсів  
і природокористування України»*

Науковий керівник:

**Оксана ТАЛАБСЬКА**

*викладач вищої категорії, викладач гуманітарних дисциплін  
Відокремленого структурного підрозділу «Рівненського фахового  
коледжу Національного університету біоресурсів і  
природокористування України»*

У сучасному глобалізованому світі проблема збереження національної самобутності набуває особливої актуальності. Одним із найважливіших чинників, що забезпечують існування нації, є **мова** як «система знаків і символів, що слугує засобом спілкування та носієм культури». Саме через мову відбувається передача історичного досвіду, духовних цінностей і культурних традицій народу.

Для України питання мовної ідентичності є особливо значущим у зв'язку з історичними трансформаціями, процесами державотворення та сучасними суспільно-політичними викликами. Упродовж тривалого часу українська мова зазнавала утисків і заборон, однак попри це зберегла свою культурну й духовну цінність. У сучасних умовах повномасштабної російсько-української війни значення української мови суттєво посилилося, оскільки вона стала символом незламності українського народу та важливим елементом національного спротиву.

Мова – традиційний інгредієнт у процесі становлення національної ідентичності з, щонайменше, п'яти причин:

- 1) групі людей, що займає певну територію, властива одна манера спілкування, яка вирізняє їх з-поміж інших груп;
- 2) ідеологія національної єдності постає крізь глибоку культурну єдність, яка у свій час є продуктом колективної мови;
- 3) мова є провідним засобом, за допомогою якого сконструйовані тексти національної ідентичності;
- 4) центральну роль в освіченості нації займає «правильна» мова;

5) мова може виникати як очевидний тест для визначення, чи належать конкретні особи до нації, чи ні [1, с.490-491].

Одним із ключових понять сучасної філології є **мовна ідентичність**, яку визначають як «усвідомлення особистістю своєї незалежності до певної мовної спільноти та прийняття її мовних норм і цінностей».

Особливо актуальним це питання стало в умовах сучасної війни. Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило значні зміни в суспільній свідомості українців. За даними сучасних досліджень, війна суттєво посилила процеси національної самоідентифікації та сприяла зміцненню української мовної ідентичності [2, с. 54]. Багато громадян свідомо перейшли на українську мову як символ підтримки держави та вияв громадянської позиції.

Особливе значення має система освіти, адже саме в освітньому середовищі формується мовна компетентність молодого покоління. Освіта сприяє усвідомленню того, що **мова** є не лише засобом спілкування, а й важливою національною цінністю. Саме тому вивчення української мови та літератури відіграє важливу роль у вихованні національно свідомої особистості. Відповідно до мовної ситуації держава формує мовну політику, яка повинна мати теоретичне й ідеологічне підґрунтя, брати до уваги досягнення й недоліки попередніх років [3].

Водночас російсько-українська **війна** стала каталізатором процесів деколонізації українського культурного простору. Сучасні дослідники зазначають, що саме війна сприяла посиленню почуття національної єдності та усвідомленню важливості української мови як елемента державності [4, с. 15]. Показовими є слова українського поета Дмитра Павличка: «О рідне слово, хто без тебе я?» (Д. Павличко). Цей вислів підкреслює нерозривний зв'язок між мовою та особистою і національною ідентичністю.

Виховання культури історичної пам'яті має передбачати вміння наших сучасників підходити до мовних явищ минулого з позицій тогочасної мовної свідомості, що сприятиме глибшому розумінню специфіки національної ідентичності. Вивчення мовного складника національної ідентичності, виховання культури історичної пам'яті українців повинні стати важливим компонентом змісту освіти і державної мовної політики. Це актуальне як ніколи в нинішніх умовах, адже і наші сучасники, і ще ненароженні українці повинні знати, *чийх батьків* ми діти і яка наша історія, у тому числі й мовна [5].

Таким чином, підтримка та розвиток української мови є важливою умовою зміцнення національної ідентичності, культурної самобутності та подальшого розвитку української держави.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Joseph J. E. Identity and Language / J. E. Joseph. *Encyclopedia of Language and Linguistics*; [K. Brown ed.-in-chief]. – 2nd ed. – Oxford: Elsevier Ltd., 2006. – Vol. 13. – P. 486–492.
2. Аліна Янюк. Формування національної ідентичності української молоді під впливом російсько-української війни. *Науковий журнал «Агора»*. Том 3 №1 (2025).
3. Мова як інструмент національної ідентичності та єдності. *Уповноважений із захисту державної мови*. URL: <https://mova.gov.ua/news/mova-ia-k-instrument-natsionalnoi-identychnosti-ta-iednosti>
4. Мартинюк Р. С. Українська національна ідентичність в умовах війни. *Науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки* 2025. №6 Актуальні теми суспільствознавства.
5. Лідія Гнатюк: *Мовна ідентичність у вимірах історичної пам'яті українців*. URL: [https://www.identity.org.ua/lidiia-hnatiuk-movna-identychnist-u-vymirakh-i-storichnoi-pam-iati-ukraintsiv/?utm\\_source](https://www.identity.org.ua/lidiia-hnatiuk-movna-identychnist-u-vymirakh-i-storichnoi-pam-iati-ukraintsiv/?utm_source)